

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om meddelelse fra Kommissionen til Europa-Parlamentet, Det Europæiske Råd, Rådet, Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg og Regionsudvalget — Modstandsdygtighed i forhold til råstoffer af kritisk betydning: En kurs mod større sikkerhed og bæredygtighed

(COM(2020) 474 final)

(2021/C 220/17)

Ordfører: **Dumitru FORNEA**

Medordfører: **Michal PINTÉR**

Anmodning om udtalelse	Kommissionen, 23.9.2020
Retsgrundlag	Artikel 304 i traktaten om Den Europæiske Unions funktionsmåde
Plenarforsamlingens beslutning	28.10.2020
Kompetence	Den Rådgivende Kommission for Industrielle Ændringer (CCMI)
Vedtaget i sektionen	5.3.2021
Vedtaget på plenarforsamlingen	25.3.2021
Plenarforsamling nr.	559
Resultat af afstemningen	
(for/imod/hverken for eller imod)	258/0/3

1. Konklusioner og anbefalinger

1.1. Kommissionens meddelelse er et skridt i den rigtige retning, idet den udstikker en klar køreplan med initiativer og tiltag, der skal træffes på EU-niveau, og EØSU anbefaler derfor, at Europa-Parlamentet og Rådet støtter denne fremgangsmåde til forbedring af EU's modstandsdygtighed i forhold til råstoffer af kritisk betydning.

1.2. EØSU er overbevist om, at de foranstaltninger, som Kommissionen foreslår, kan bidrage til sikkerhed i forsyningen af kritiske råstoffer og dermed opretholde og udvikle et industri- og teknologigrundlag i EU. Foranstaltningerne kan også fremme vigtig forsknings- og udviklingskapacitet, der sætter os i stand til at gennemføre de ambitiøse mål i den europæiske grønne pagt, sikre nye, permanente og anstændige job og på samme tid en retfærdig omstilling i de samfund, der er berørt af industrielle ændringer.

1.3. EØSU støtter til fulde den grønne omstilling i energisektoren og opfatter udvindingen af de råstoffer, der er nødvendige for udrolningen af grønne teknologier som helt fundamental. Materialer som f.eks. metaller og mineraler er grundelementer i etableringen af en solid forsyningsinfrastruktur for brint og grøn elektricitet. Produktionen af grøn energi og grønne energivektorer vil gøre det muligt at dekarbonisere udvindings- og forarbejdningsindustrien og derved skabe en win-win-situation.

1.4. Efterforskning er en højrisikoaktivitet, som øger kapitalomkostningerne markant. Risikoreduktion gennem lånegarantier og afskrivningsordninger kan i vidt omfang fremme investeringer. Af andre skatteincitamenter kan nævnes skattegodtgørelser og statsstøtte. Inden for minedrift og i forarbejdningsindustrien finder disse mekanismer udbredt anvendelse på globalt plan, men ikke i større udstrækning i EU. Én undtagelse i Europa er dog Finland, som har indført national støtte i form af risikofonde. Lignende initiativer bør iværksættes på europæisk plan.

1.5. EØSU foreslår, at EU med den nuværende bedste praksis, teknik og teknologi som udgangspunkt udvikler en strømnet godkendelsesprocedure for mineaktiviteter. Med henvisning til anden kritisk infrastruktur såsom net for vedvarende energi og andre kritiske infrastrukturer kan der banes vej for øget tillid til strømnet procedurer. En strømnet procedure foregriber ikke på nogen måde resultatet af en beslutningsproces, men har til formål at sikre større rettidighed, forudsigelighed og gennemsigtighed i miljøgennemgangen af og godkendelsesprocedurerne for infrastrukturprojekter, der gennemføres via denne metode.

1.6. Efter EØSU's opfattelse er det helt afgørende, at der er de rette finansieringsinstrumenter til at fremme den grønne omstilling i sektorerne for malmudvinding- og -forarbejdning. Samtidig er det yderst vigtigt at investere i genanvendelse af råstoffer af kritisk og strategisk betydning (f.eks. via Horisont 2020).

1.7. EØSU har allerede erkendt, at cirkularitet er vigtig for EU's økonomi. Det er afgørende, at den cirkulære økonomi lukker råstofkredsløbet i Europa. Følgelig bør eksporten af affald indeholdende værdifulde råstoffer, hvis forarbejdning i EU kunne bidrage til at nedbringe drivhusgasemissionerne, nøje vurderes og kun finde sted, når det er nyttigt i et bæredygtighedsperspektiv. EØSU er derfor tilhænger af en hurtig og reel revision af de eksisterende instrumenter såsom forordningen om overførsel af affald.

1.8. EØSU opfatter forslaget om at kortlægge den potentielle forsyning af sekundære råstoffer af kritisk betydning fra EU's beholdninger og affald som et tiltag, der er afgørende for at forbedre EU's modstandsdygtighed i forhold til råstoffer. Udvalget opfordrer derfor Kommissionen til at gøre denne kortlægning til en prioritet og gennemføre den inden udgangen af 2021, og ikke inden den frist i 2022, der lige nu lægges op til.

1.9. EØSU finder, at der er behov for at fjerne hindringerne i lovgivning og regler for intern anvendelse og overførsel af sekundære råstoffer. Dog skal de miljømæssige, sundhedsmæssige og sikkerhedsmæssige aspekter ved handel med farlige strømme af den slags råstoffer omhyggeligt overvåges og implementeres. Der skal findes en balance mellem stramme og hurtige procedurer, således at der ikke er forhindringer for intern overførsel, genanvendelse og genbrug af sekundære råstoffer. Der er mange eksempler på, at genanvendelsesmuligheder stækkes af formaliteter⁽¹⁾.

1.10. EØSU understreger, at det er vigtigt at inkorporere nye aspekter i de metoder, der anvendes til regelmæssig vurdering af listen over mineraler af kritisk betydning. For at vurdere det »etiske aspekt« bør der fastlægges hensigtsmæssige kriterier til kontrol af, om de globale forsyningskæder for disse typer af råstoffer overholder etiske principper. Disse principper bør bygge på FN's menneskerettighedserklæring⁽²⁾, FN's vejledende principper⁽³⁾, herunder ILO's grundlæggende arbejdstagerrettigheder, erklæringen om grundlæggende principper og rettigheder på arbejdet, som omfatter grundlæggende arbejdsstandarder og MNE-erklæringen⁽⁴⁾ samt FN's verdensmål for bæredygtig udvikling⁽⁵⁾. Hertil kommer, at der bør tages højde for handelen og den globale markedssituation for råstoffer, hvilket vil forbedre vurderingen af samhandelsbetingelserne for de enkelte råstoffer. Den nuværende metode til vurdering af handelshindringer er en særdeles grov indikator. Der bør tages bedre højde for forekomsten af handelshindringer og oligopoler.

1.11. EØSU gør opmærksom på, at der er behov for koordinering mellem de nationale almene og erhvervsrettede uddannelsessystemer såvel som efteruddannelses- og certificeringssystemer med henblik på at reservere og afsætte tilstrækkelig kapacitet til at uddanne specialister inden for de områder, der bidrager til at styrke modstandsdygtigheden over for råstoffer af kritisk og strategisk betydning. EU er nødt til at forbedre uddannelsen af specialister i takt med den hurtige udvikling af den digitale revolution og for at skabe faglige muligheder for dem, som er beskæftiget med at garantere forsyningsikkerheden og forarbejde de mineraler, der er afgørende for avancerede økonomiers funktion.

1.12. Når det gælder politikkerne for at styrke modstandsdygtigheden over for råstoffer af kritisk og strategisk betydning, gør EØSU opmærksom på, at det er vigtigt, at der i EU findes den teknologiske og industrielle kapacitet til substitution af disse mineraler i tilfælde af vedvarende mangel. Det er nødvendigt at tildele relevante europæiske institutioner en større rolle i planlægningen af store og vedvarende investeringer i FoU-programmer for at finde nye materialer og processer, der kan garantere en forsvarlig substitution.

⁽¹⁾ Medlemsstaterne anvender f.eks. ikke alle samme klassifikationsmetoder til vurdering af, hvorvidt affaldets egenskaber gør dette farligt. Dette skaber unødvendigt bureaukrati — alt for mange dokumenter, langvarige processer, divergenser mellem myndighederne — og en unødvendig byrde som følge af den finansielle garanti, der er forbundet med overførsel af affald, og som afhænger af affaldsklassifikationen.

⁽²⁾ Verdenserklæringen om menneskerettigheder.

⁽³⁾ FN's vejledende principper om erhvervslivet og menneskerettigheder.

⁽⁴⁾ Trepartsprincipperklæring vedrørende multinationale virksomheder og socialpolitik.

⁽⁵⁾ FN's verdensmål for bæredygtig udvikling.

1.13. EØSU efterlyser, at Kommissionen på en overbevisende og respektfuld måde tager hensyn til behovene og forventningerne i de udviklingslande, der leverer råstofferne, med incitament for og støtte til virksomheder, hvis aktiviteter klart bygger på respekt for disse landes og deres befolkningers økonomiske, sociale og økologiske interesser. Kommissionen bør udforme en formel for »lige partnerskabsvilkår«, der fremmer tilliden, varigheden, sikkerheden, pålideligheden og den gensidige respekt i handelspartnernes fælles interesse.

1.14. EØSU understreger, at det er vigtigt med en bredere definition og opfattelse af råstoffer af kritisk betydning. Traditionelt er råstoffer af kritisk betydning blevet forstået som materialer, der hovedsagelig kommer fra minesektoren. Dette er for snævert og hæmmer den grønne energis vækst. Træbaserede materialer kan i dag anvendes effektivt langt flere steder end tidligere. Fra tekstiler til nye lettere og mere miljøvenlige batteriteknologier er dette et område, som er i rivende udvikling. Bioøkonomien rummer enestående muligheder for at øge modstandsdygtigheden i EU's økonomi og den geopolitiske stabilitet på vores kontinent. Samtidig bidrager anvendelsen af vedvarende materialer til at modvirke klimaændringerne, da emissionerne fra fossile brændstoffer bliver i jorden, og der dermed skabes grøn modstandsdygtighed over for fossile sektorer.

2. Baggrund

2.1. Råstofsektoren tegner sig for ca. 350 000 arbejdspladser i EU, men der er over 30 mio. job i fremstillingsindustriens senere led, som er afhængige af pålidelig og uhindret adgang til mineralske råstoffer. I 2018 lå EU's afhængighed af importen af metaller på mellem 75 % og 100 % afhængig af metallet, og over halvdelen af EU's energibehov dækkes gennem nettoimport. Priserne på råstoffer er utroligt svingede, og ressourcer udgør den største andel af industriens inputomkostninger⁽⁶⁾. Ikke desto mindre leverede de virksomheder i EU, der er afhængige af råstoffer, merværdi for 206 mia. EUR⁽⁷⁾.

2.2. Verdensbanken forventer, at efterspørgslen efter metaller og mineraler vil vokse proportionalt i takt med klimaambitionerne. OECD forventer, at det globale råstofforbrug vil været fordoblet i 2060. Forbruget af metaller forventes at vokse med 150 % fra 8 mia. ton i dag til 20 mia. ton i 2060. OECD forudsiger også, at væksten i forbruget af råstoffer og udvindingen og forarbejdningen af disse stoffer med stor sandsynlighed vil øge presset på jordens ressourcer og bringe den øgede velfærd i fare. Dette kan forårsage miljøproblemer, sociale problemer, forurening, tab af biodiversitet og jord osv.

2.3. EU producerer mindre end 5 % af verdensproduktionen af mineralske råstoffer. Kina alene leverer 66 % af Li-batterier som færdigvare, mens EU tegner sig for under 1 %. EU producerer under 1 % af verdens brændselsceller og 1 % af råstofferne til vindenergi⁽⁸⁾. Kina har en monopollignende stilling inden for komponenter til fotovoltaik (PV). EU leverer 1 % af de siliciumbaserede PV-enheder. 44 råstoffer er relevante for robotindustrien, hvoraf EU kun producerer 2 %, mens Kina leverer 52 %.

2.4. Hvis det skal lykkes at omstille EU's økonomi og opfylde EU's klimamål senest i 2030 og 2050, kræver det, at der sikres en bæredygtig forsyning af råstoffer af kritisk og strategisk betydning. Mineraler, metaller og avancerede materialer er af afgørende betydning for ren energi, grønne teknologier og mobilitet. Uden dem vil implementeringen og udviklingen af rene og digitale teknologier blive forsinket, og det samme vil gennemførelsen af 2030-dagsordenen for verdensmålene for bæredygtig udvikling. EU er nødt til at handle for at mindske afhængigheden af forsyninger udefra, diversificere forsyningskæderne og investere i genanvendelses anlæg. Det er europæiske arbejdspladser og industrier, der står på spil, hvis det ikke lykkes.

3. Kommissionens tiltag vedrørende råstoffer

3.1. Kommissionen offentliggjorde den 3. september 2020 meddelelsen *Modstandsdygtighed i forhold til råstoffer af kritisk betydning: En kurs mod større sikkerhed og bæredygtighed*, der indeholder 10 tiltag til støtte for en sikker og bæredygtig forsyning af råstoffer. I meddelelsen understreges vigtigheden af at opnå åben strategisk autonomi i EU via følgende elementer: diversificering af forsyningen fra tredjelande, mindskelse af ekstrem afhængighed gennem cirkularitet, ressourceeffektivitet samt udvinding og forarbejdning i EU, forøgelse af forsyningskapaciteten i EU, etablering af

⁽⁶⁾ EU's resultattavle for råstoffer, 2018.

⁽⁷⁾ Euromines.

⁽⁸⁾ UNEP, Ressourcepanelet.

modstandsdygtige forsyningskæder for EU's industrielle økosystemer, styrkelse af en bæredygtig og ansvarlig forsyning, etablering af en råstofalliance og FoU-programmer, forøgelse af finansieringsmulighederne, styrkelse af færdigheder inden for minedrift, udbygning af udvindingskapaciteten, vurdering af miljøpåvirkninger og fremme af international handel og internationale partnerskaber.

3.2. I Kommissionens meddelelse *En ny handlingsplan for den cirkulære økonomi for et renere og mere konkurrencedygtigt Europa* af 11. marts 2020 understreges vigtigheden af at skabe et marked for sekundære råstoffer, af at inddrage overvejelser om etisk tilvejebringelse af råstoffer og af forsyningsikkerhed.

3.3. I Kommissionens meddelelse *En ny industristrategi for Europa* af 10. marts 2020 understreges vigtigheden af alle industrielle værdikæder i EU. En sikker forsyning af ren energi og råstoffer til overkommelige priser er et vigtigt skridt i retning mod at reducere industriens CO₂-fodaftryk og dermed fremskynde omstillingen.

3.4. Kommissionen offentliggjorde den 11. december 2019 meddelelsen *Den europæiske grønne pagt*, der er EU's nye vækststrategi for omstilling af den nuværende økonomi til en ressourceeffektiv, konkurrencedygtig og klimaneutral økonomi. Kommissionen fremhæver vigtigheden af adgang til ressourcer som et spørgsmål af strategisk sikkerhed i forhold til at gennemføre den grønne pagt. Omstillingen forudsætter bæredygtig forsyning af alle råstoffer, der er nødvendige til rene og digitale teknologier.

4. Generelle bemærkninger

4.1. EØSU bifalder og støtter Kommissionens bestræbelser og tiltag for at styrke forsyningsikkerheden for råstoffer. De udtalelser, som EØSU's Rådgivende Kommission for Industrielle Ændringer har vedtaget i løbet af de seneste 15 år, samt det fælles arbejde med Kommissionen omkring dette spørgsmål viser, at det organiserede civilsamfund i EU interesserer sig for og har engageret sig i den fortsatte udvikling af det europæiske partnerskab om råstoffer.

4.2. Med henblik derpå er det nødvendigt at udforme mere konkrete forslag og tiltag for at sikre den kurs mod større sikkerhed og bæredygtighed, der er udstukket i Kommissionens meddelelse om råstoffer af kritisk betydning. Derudover opfordrer udvalget Kommissionen til at overveje hensigtsmæssige tiltag vedrørende alle råstoffer, der er vigtige for EU's industri og økonomi, således at afhængigheden ikke bliver større.

4.3. Råstofinitiativet, som Kommissionen iværksatte i 2008, har banet vejen for en struktureret og koordineret indsats i relevante EU-institutioner både for at skærpe EU-borgernes bevidsthed om behovet for at opretholde forsyningsikkerheden for råstoffer af kritisk og strategisk betydning for den europæiske industri og for at kunne træffe konkrete foranstaltninger på dette område på EU-niveau og i medlemsstaterne.

4.4. Den europæiske teknologiplatform for bæredygtige mineralressourcer (officielt anerkendt i 2008), det europæiske innovationspartnerskab om råstoffer (2012), Det Europæiske Institut for Innovation og Teknologi — Råstoffer (2015), den europæiske batterialliance (2017), den europæiske råstofalliance (september 2020) og de årlige aktiviteter inden for rammerne af EU's uge for råstoffer har været vellykkede kommissionsinitiativer og vigtige værktøjer for Den Europæiske Union i de vedholdende bestræbelser for at kortlægge de teknologiske, lovgivningsmæssige og administrative løsninger, der er nødvendige for at vedtage en sammenhængende EU-handlingsplan for råstoffer. Disse initiativer kunne imidlertid godt have været intensiveret, og EØSU opfordrer Kommissionen til at foretage grundige evalueringer af disse allianceplatformes arbejde, resultater og effektivitet og jævnligt (en gang om året) fremsende konklusionerne til EØSU. Som repræsentanter for civilsamfundet skal udvalget holdes orienteret om, hvorvidt denne tilgang rent faktisk skaber konkrete resultater i retning mod at fremme og opnå målet om modstandsdygtighed i forhold til råstoffer.

4.5. Kommissionens meddelelse anlægger først og fremmest en europæisk synsvinkel, hvilket er helt og aldeles forståeligt, da den centrale problemstilling er forsyning af råstoffer til Europas økonomi. EØSU mener imidlertid, at Kommissionen bør medtænke befolkningens og økonomiernes behov og interesser i de lande, hvorfra råstofferne eksporteres til Europa, især i betragtning af den hyppige henvisning til »europæiske værdier«, »globalt ansvar« og globale

»mål for bæredygtig udvikling«. Det er også vigtigt at huske på, at tredjelande fra Det Europæiske Økonomiske Samarbejdsområde er rige på mineralske ressourcer, og strategierne for råstoffer, de strategiske partnerskaber og adgangen til finansieringsinstrumenterne for den grønne omstilling af mineindustrien bør også være åbne for disse lande.

4.6. Målsætningen om at styrke EU's modstandsdygtighed i forhold til råstoffer af kritisk og strategisk betydning må nødvendigvis ses i sammenhæng med EU's bestræbelser for at opretholde et stærkt industri- og teknologigrundlag, der holder trit med den digitale revolution og de globale udfordringer, hvad angår klimaændringer og miljøbeskyttelse. Det er helt afgørende, at dette lykkes for EU. EØSU har allerede understreget, at »[s]olpaneler, vindmølleparker og batterier er afgørende for EU's nye industriparadigme. Udstyret kræver imidlertid råstoffer, som kontrolleres af vores konkurrenter på den internationale arena. Industripolitikken bør gå hånd i hånd med en håndfast handels- og udenrigspolitik, som til gengæld må sikre adgangen til disse ressourcer«⁽⁹⁾.

4.7. Råstofpolitikkerne skal sammen med andre politikker bidrage positivt til at sikre forsyningen til den europæiske industri, til at dække efterspørgslen efter EU-produkter og -tjenester, til at respektere miljøet og begrænse de menneskelige aktiviteter indvirkning på klimaet og til at skabe anstændige job. Disse — økonomiske, miljømæssige og sociale — gevinster bør fordeles jævnt i hele EU. Det er vigtigt, at fokus ikke kun er på råstoffer, der er kategoriseret som »kritiske« ifølge Kommissionens foreslåede metode. Råstoffer, der udgør et vigtigt element i mange forsyningsværdikæder, og hvor der ved udvindingen også fremskaffes kritiske råstoffer, bør anerkendes som værende af strategisk betydning.

4.8. En konstant og forudsigelig efterspørgsel i EU efter råstoffer af kritisk og strategisk betydning er en grundlæggende betingelse for at styrke de interne og globale handelsforbindelser og forsyningskæder. Da efterspørgslen efter råstoffer er støt stigende, bør EU også fortsat udbygge sin kapacitet til at skaffe disse råstoffer i EU og internationalt. Pålidelighed og forudsigelighed i forsyningskæderne er nøglen til at bevare den industrielle produktion og den dertil hørende infrastruktur i medlemsstaterne og tillige en nødvendig forudsætning for at styrke EU's modstandsdygtighed i forhold til råstoffer af kritisk betydning.

4.9. Behovet for råstoffer af kritisk og strategisk betydning er en af de indikatorer, der gør det muligt at vurdere og fastlægge, hvilken type industriel produktionskapacitet der skal bevares, og hvilken type uddannelse, efteruddannelse, omskoling, livslang læring og certificering, der fortsat er behov for i EU, hvis vi skal klare os i den globale konkurrence og undgå dels at blive afhængige af bestemte råstoffer, dels at halte bagefter inden for innovation, forskning og teknologisk udvikling.

4.10. Teknologisk og industriel kapacitet til at kunne erstatte råstoffer af kritisk betydning anses som helt afgørende for at styrke modstandsdygtigheden, men det kan ikke realiseres inden for kort tid og uden betragtelige og vedvarende investeringer i forskning og udvikling for at finde nye råstoffer. Sammenlignet med den dynamiske udvikling i Kina kan EU's modstandsdygtighed i forhold til råstoffer af kritisk betydning styrkes ved at gennemføre ambitiøse projekter for at sammenkoble og modernisere de transeuropæiske transport-, energi- og IKT-infrastrukturer. Dette kan ske som led i den europæiske grønne pagt, og dermed vil der blive opretholdt en tilstrækkelig høj efterspørgsel efter den slags råstoffer i EU, hvilket vil stabilisere de globale forsyningskæder og afføde en tilgang af nye investeringer ikke kun i de industrier, der forarbejder disse råstoffer, men også i FoU-programmer vedrørende substitution af kritiske råstoffer.

5. Særlige bemærkninger

5.1. Kommissionens meddelelse er et skridt i den rigtige retning, idet den udstikker en klar køreplan med initiativer og tiltag, der skal træffes på EU-niveau, og EØSU anbefaler derfor, at Europa-Parlamentet og Rådet støtter denne fremgangsmåde til forbedring af EU's modstandsdygtighed i forhold til råstoffer af kritisk betydning.

5.2. Investeringer i bæredygtig minedrift skaffer forsyninger, arbejdspladser og økonomisk fremgang, men de må også sikre socioøkonomiske og miljømæssige forbedringer i kraft af virksomhedernes sociale ansvar. Den centrale problemstilling er, hvordan man finder balancen mellem fremme af bæredygtig minedrift i Europa og sikring af befolkningens accept. Bevidstgørelse af borgerne er af stor betydning.

⁽⁹⁾ EUT C 364 af 28.10.2020, s. 108.

Den europæiske grønne pagt, klimamålene for 2030 og 2050 og efterspørgslen efter råstoffer

5.3. En ren og cirkulær økonomi skal mindske vores afhængighed af import af råstoffer og energi, reducere de negative virkninger for sundheden og miljøet i EU, udvikle fremtidige økonomiske modeller og skabe flere lokale job. Den vil også bidrage til at forbedre selvforsyningen og tackle de problemer med modstandsdygtigheden i de globale forsyningskæder, som covid-19-pandemien har udstillet. EØSU har allerede efterlyst en klar strategi for, at EU bliver »førende i verden inden for cirkulær økonomi og rene teknologier. Det vil bevirke en dekarbonisering af energiintensive industrier«⁽¹⁰⁾.

5.4. Kommissionens meddelelse omtaler eller behandler ikke dybhavsminedrift⁽¹¹⁾ og bidrager heller ikke til at ændre opfattelsen af, at udvindingsindustrien ikke er miljøvenlig. Der er dog tilfælde, hvor udvindingsindustrien er »miljøvenlig«⁽¹²⁾ takket være bæredygtig minedriftspraksis.

5.5. Kommissionen anfører, at minedriftsaffald kan være rigt på kritiske råstoffer og kan skabe nye økonomiske aktiviteter. Det er dog uklart, hvor store investeringer der er behov for, og i hvilken udstrækning borgerne vil acceptere et sådant tiltag. Det er ikke kun i kulmineområder, men også i f.eks. jern-, zink- og nikkelmalm, at der er økonomiske muligheder knyttet til kritiske råstoffer i minedriftsaffald.

5.6. Udviklingen af de grønne og rene teknologier, der er nødvendige for omstillingen til grøn energi og i bredere forstand også omstillingen til grøn industri, afhænger bl.a. af, at kapaciteten til at genanvende, udvinde og forarbejde metaller øges. Genvinding af råstoffer af strategisk og kritisk betydning er yderst vigtig, og derfor skal der anvendes innovative teknologier til sortering og behandling af affald. Begge kanaler for intern tilvejebringelse i EU — udvinding og genbrug — skal fremmes på behørig vis og støttes økonomisk.

EU's liste over råstoffer af kritisk betydning — vurderingsmetode

5.7. På baggrund af den teknologiske udvikling bør listen over råstoffer af kritisk betydning i EU revideres hvert andet år. Kommissionen nævner overvågningen af de tiltag, der præsenteres i det aktuelle forslag. Der er behov for konsekvensanalyser hen ad vejen med mulighed for ændringer/justeringer.

5.8. Kommissionen understreger i meddelelsen, at listen over råstoffer af kritisk betydning, som vurderes regelmæssigt, også er relevant for fremme af bæredygtig og ansvarlig tilvejebringelse. Den metode, der anvendes til den regelmæssige vurdering af listen, bør derfor tages op til fornyet overvejelse med hensyn til overensstemmelsen med FN's menneskerettighedserklæring⁽¹²⁾, FN's vejledende principper⁽¹³⁾, herunder ILO's grundlæggende arbejdstagerrettigheder, erklæringen om grundlæggende principper og rettigheder på arbejdet, som omfatter grundlæggende arbejdsstandarder og MNE-erklæringen⁽¹⁴⁾ samt FN's verdensmål for bæredygtig udvikling⁽¹⁵⁾.

5.9. I metoden til regelmæssig vurdering af listen over råstoffer af kritisk betydning skal der tages effektivt hensyn til risikoen for menneskerettighedskrænkelser, herunder forretningsrelaterede menneskerettighedskrænkelser i de globale værdikæder⁽¹⁶⁾ og miljødeløggelser i potentielle producentlande. Der skal derfor findes egnede kriterier, som skal indgå i vurderingsmetoden. Dette er yderst vigtigt, da EU's kommissær for retlige anliggender arbejder på et direktiv om obligatorisk due diligence, der vil blive fremlagt i første halvår af 2021.

5.10. Kritiske råstoffer er generelt blevet forstået som materialer fra minesektoren, men de omfatter meget mere end det. Eksempelvis kan træbaserede materialer anvendes effektivt til meget mere end førhen, lige fra tekstiler til nye lettere og mere miljøvenlige batteriteknologier. Dette er et område, som er i rivende udvikling. Bioøkonomien rummer endvidere enestående muligheder for at øge modstandsdygtigheden i EU's økonomi og den geopolitiske stabilitet på vores kontinent.

⁽¹⁰⁾ EUT C 364 af 28.10.2020, s. 108.

⁽¹¹⁾ Den Internationale Havbundsmyndighed har til opgave at muliggøre havbundsminedrift i såvel lovlig som praktisk forstand.

⁽¹²⁾ Jf. fodnote 2.

⁽¹³⁾ https://www.ohchr.org/Documents/Publications/GuidingPrinciplesBusinessHR_EN.pdf

⁽¹⁴⁾ Jf. fodnote 4.

⁽¹⁵⁾ Jf. fodnote 5.

⁽¹⁶⁾ Global Value Chains.

Samtidig bidrager anvendelsen af vedvarende materialer til at modvirke klimaændringerne, da emissionerne fra fossile brændstoffer bliver i jorden, og der dermed skabes grøn modstandsdygtighed over for fossile sektorer.

Kortlægning af EU's råstoffer

5.11. Forslaget om at kortlægge den potentielle forsyning af sekundære råstoffer af kritisk betydning fra EU's beholdninger og affald er et tiltag, der er afgørende for at forbedre EU's modstandsdygtighed i forhold til råstoffer. Kommissionen er derfor nødt til at gøre denne kortlægning til en prioritet og gennemføre den inden udgangen af 2021 og ikke inden den frist i 2022, der lige nu lægges op til, således at interessenterne og borgerne får kendskab til de tilgængelige data.

5.12. Da der for øjeblikket mangler et overblik over og information om de sekundære råstoffer, der findes i EU, må sektorspecifik og tværsektoriel sporing af råstoffer af strategisk og kritisk betydning gøres til et prioriteret tiltag og gennemføres ved bl.a. at anvende digitale redskaber og big data-værktøjer.

Minedrift, de nødvendige færdigheder og samfundets accept

5.13. Råstofudvinding og minedriftsaktiviteter er vigtige for at mindske forsyningsrisici, f.eks. ved at tilvejebringe råstoffer til udrulning af lavemissionsteknologier og til landbruget og ved at styrke modstandsdygtigheden i produktionsværdikæderne. Den europæiske mineralindustri kan fremskaffe de vigtige råstoffer, der er nødvendige for nuværende og fremtidige teknologier med henblik på at skabe en klimaneutral, service- og velfærdsorienteret cirkulær og ressourceeffektiv økonomi samt tilvejebringe råstoffer på en bæredygtig og ansvarlig måde.

5.14. Hertil kommer, at minedrift i Europa foregår efter de højeste miljømæssige og sociale standarder sammenlignet med tredjelande. Den europæiske industri ønsker at levere et betragteligt bidrag til modvirkning af klimaændringerne. Ikke blot leder den kontinuerligt efter metoder til dekarbonisering for effektivt at imødekomme den fortsat stigende efterspørgsel efter ressourcer, den sørger også for, at andre økonomiske aktiviteter kan forbedre deres miljøpræstationer.

5.15. Faktum er, at der er ekstremt få eksempler på eksport af råstoffer fra udviklingslande, som har sat gang i en bæredygtig økonomisk og social udvikling, der er kommet store dele af befolkningen til gode. I stedet er der ofte tale om social udnyttelse og miljøforurening, som i reglen kun er til gevinst for nogle få på vindersiden.

5.16. Råstoffer må ikke kun garantere den økonomiske velstand i Europa, men også udgøre grundlaget for bæredygtig økonomisk udvikling i leverandørlandene, dvs. en udvikling, der er socialt forsvarlig og med respekt for miljøet. I den henseende bør EU agere proaktivt og klart støtte alle tænkelige anstrengelser i de virksomheder, som omlægger fra en tidligere politik om ensidig tilvejebringelse af råstoffer billigt muligt til en ny tilgang, hvor der efterstræbes et »strategisk partnerskab«. Et sådant strategisk partnerskab skal på retfærdig vis tage hensyn til de økonomiske, sociale og økologiske behov og interesser både i de lande, der leverer og modtager råstoffer, og støtte og fremme selvbestemt socioøkonomisk udvikling i leverandørlandene. Ved at skabe »lige partnerskabsvilkår« kan der opnås en høj grad af tillid, varighed, sikkerhed og pålidelighed i handelsforbindelserne i fælles interesse og på grundlag af gensidig respekt.

5.17. Der er altid behov for at holde lokale miljøproblemer op imod de fordele, som den slags projekter kan betyde for løsningen af mere omfattende europæiske og globale CO₂-problemer, f.eks. efterspørgslen efter mere kobber. En sådan afvejning bør være et element i prioriteringen af mineprojekter i Europa. Denne prioritering bør også omfatte regionale økonomiske hensyn.

5.18. Adgang til råstoffer rækker ikke langt, hvis der ikke findes højteknologiske forarbejdningsanlæg i EU. Kommissær Thierry Breton har udtalt, at målsætningen, hvad angår råstoffer af kritisk betydning, er, at den europæiske udvindings- og raffineringsskapacitet skal være operationel ved starten af det næste årti. Dette er ikke ambitiøst nok. EØSU anbefaler derfor, at EU fremmer øjeblikkelige investeringer og fælles regulerede incitamentter for investorer. For at fremskynde Europas »strategiske autonomi« med hensyn til råstoffer af kritisk betydning bør det overvejes at oprette et europæisk partnerskab (Horisont Europa) eller et vigtigt projekt af fælleseuropæisk interesse (IPCEI). Et sådant IPCEI bør omfatte hele forsyningskæden for råstoffer af kritisk betydning: vurdering af indenlandske mineralkilder, minedrift, forarbejdning,

raffinering, genanvendelse og genbrug. For så vidt angår batterier vil etableringen af en fuldt integreret indenlandsk værdikæde for sjældne jordarter være af afgørende betydning for realiseringen af den dobbelte — grønne og digitale — omstilling.

5.19. Fire vigtige industriprojekter inden for bæredygtig minedrift og forarbejdning på i alt knap 2 mia. EUR er undervejs i Europa. De forventes at kunne dække 80 % af vores litiumbehov i batterisektoren senest i 2025. Disse projekter kunne udgøre inspiration til, hvordan behovet for andre råstoffer, der er vigtige for europæiske værdikæder, kan dækkes i mange flere strategiske sektorer.

5.20. Industrien benytter allerede automatisering, digitalisering, blockchainteknologi og kunstig intelligens, men der skal ses nærmere på anvendelsen af Copernicusprogrammet til at kortlægge nye udvindingssteder for råstoffer og overvåge miljøaftrykket. EØSU har desuden allerede anbefalet, »at der udarbejdes en lovgivningskøreplan for EU, hvor man tager de udfordringer op, som den digitale omstilling af råstofsektoren giver, og beskæftiger sig med emner som cybersikkerhed, kunstig intelligens, automatisering, flerniveaustyring, havminedrift og minedrift i rummet«⁽¹⁷⁾.

5.21. Der bør udvikles nye udvindings-, genvindings- og produktionsmetoder, der opfylder de højeste miljømæssige og sociale standarder. Udnyttelse af ressourcer fra deponeringsanlæg og minedriftsaffald i EU udgør en potentiel kilde til råstoffer af kritisk betydning. Samtidig anbefaler miljøspecialister, at lokalsamfundene inddrages i beslutningsprocessen vedrørende fremtidige mineområder.

5.22. Færdigheder inden for minedrift kan overføres til udvinding af metaller og mineraler, eventuelt i de samme regioner. I kraft af den finansiering, der er til rådighed for bæredygtig infrastruktur under InvestEU, vil mekanismen for retfærdig omstilling hjælpe kul- og kulstofintensive regioner. Der er imidlertid behov for tid og incitamenter for investorer samt for lovgivning om hurtigere tilladelsesprocedurer (en EU-forordning kunne være en løsning). Sociale standarder og miljø- og bæredygtighedsstandarder bliver centrale betingelser for alle fremtidige EU-projekter.

5.23. En af de vigtigste forudsætninger for effektive lokale indholdspolitikker vedrørende skabelsen af flere, grønnere og bedre betalte job i mineralrige lande er, at der findes de nødvendige færdigheder og kompetencer til at opfylde industriens behov hele vejen igennem en mines livscyklus. Det er også vigtigt, at der udvikles nye færdighedssæt, og at de eksisterende tilpasses til hurtigt at kunne reagere over for teknologiske ændringer. Nylige studier har bekræftet de nye teknologiers forventede indvirkning på jobbenes karakter og understreget, at der i minesektoren vil være behov for nye sæt af færdigheder til både de nye og de eksisterende job, da de nuværende operationelle job højst sandsynligt vil skulle tilpasses automatiseringen. Afskedigelser bør undgås gennem social dialog ved at omskole arbejdstagerne og sikre, at de har adgang til de nye stillinger og job, der skabes som følge af nye teknologier og genanvendelsesprocesser.

5.24. Uddannelse, efteruddannelse, omskoling og certificering er ekstremt vigtig, og for industriens fremtid er det vigtigt, at det sker gennem social dialog, og tilegnelse af de nødvendige færdigheder kræver tid og finansiering. Allerede på bacheloruddannelsen kunne der undervises i særlige fag som geologi, metallurgi og minedrift.

Investeringer

5.25. Efterforskning er en højrisikoaktivitet, der øger kapitalomkostningerne markant. Risikoreduktion gennem lånegarantier og afskrivningsordninger kan i høj grad fremme investeringer. Af andre skatteincitamenter kan nævnes skattegodtgørelser og statsstøtte. Inden for minedrift og i forarbejdningsindustrien finder disse mekanismer udbredt anvendelse på globalt plan, men ikke i EU.

5.26. Der skal udvikles og udformes en effektiv ordning med økonomiske incitamenter for at understøtte den økologiske omstilling i affaldsindustrien. Misbrug af værdifulde affaldsressourcer bør desuden medføre en bøde.

⁽¹⁷⁾ EUT C 429 af 11.12.2020, s. 37.

5.27. Styrkelse af EU's kapacitet til effektivt at håndtere vores internationale handelspartners toldmæssige og ikketoldmæssige handelshindringer, herunder inden for dumping og offentlige udbud, er afgørende for at sikre rimelige vilkår for handelen med råstoffer.

5.28. Der er behov for betydelige investeringer i FoU, for at Europa kan fastholde sin førerposition i de globale værdikæder. Det er vigtigt at holde trit med andre økonomiske magter, og det kræver tæt koordinering af instrumenterne under forskellige politikker, herunder den nye industristrategi og EU's handelspolitik. Gennemførelsen af forordningen om screening af udenlandske direkte investeringer får stadig større betydning med henblik på at beskytte EU's strategiske værdikæder.

5.29. EU skal være særlig opmærksom på at overvåge de globale råstofmarkeder og udviklingen af strategiske forsyningskæder. Der er behov for, at pålidelige og komplette oplysninger kommer fra alle medlemsstater og interessenter gennem standardiserede dataindberetningsformater.

5.30. EU-virksomheders investeringer i den grønne omstilling inden for udvindings-, forarbejdnings- og genanvendelsessektoren er nødt til at understøtte industriens bestræbelser for at blive inddraget i omstillingen og udviklingen hen imod opfyldelsen af målsætningerne om klimaneutralitet⁽¹⁸⁾. For sektoren bør der være nem adgang til bæredygtig finansiering, men kun når de planlagte investeringer, FoU-planer og projekter om industriel omstilling klart viser, at der er vilje til at arbejde for klimamålene, fuld og produktiv beskæftigelse, bæredygtig økonomisk vækst og anstændigt arbejde til alle. I en tidligere udtalelse har EØSU allerede anført, at »bæredygtig vækst bør dreje sig om miljømæssige, økonomiske, sociale og ledelsesmæssige dimensioner i en afbalanceret, global og omfattende tilgang, der er i tråd med alle målene for bæredygtig udvikling og Parisaftalen om klimaændringer, og hvor der fastlægges ufravigelige tværgående minimumsbetingelser«⁽¹⁹⁾.

5.31. Derudover bør også mineprojekter, hvor der udvises samme vilje, støttes og fremmes inden for rammerne af IPCEI (vigtige projekter af fælles europæisk interesse) og projekter af fælles interesse. Evalueringen af sådanne investeringer og projekters bidrag skal også have fokus på at identificere »grønvaskning« og vildledende information.

Handel og den internationale dimension

5.32. Kina leverer i dag 98 % af EU's forsyning af sjældne jordartsmetaller (REE). Vi er på vej ind i en tid med en skarp geopolitisk konkurrence, og udvikling af et effektivt økonomisk diplomati på EU-niveau er derfor afgørende for at sikre adgang til en diversificeret forsyning, og samtidig skal der investeres i genanvendelses- og genbrugskapacitet. I den forbindelse insisterer EØSU på nødvendigheden af, at der indgås strategiske partnerskaber med ligesindede lande inden for en flersidig ramme for at undgå, at afbrydelser i forsyningen (til tider politisk begrundede) blokerer avancerede industrielle værdikæder i EU.

5.33. En styrkelse af euroens rolle som en international referencevaluta er helt afgørende for at forebygge prisudsving og mindske EU-aktørers afhængighed af den amerikanske dollar. Kommissionen bør søge veje til at tilskynde handel med råstoffer af kritisk betydning i euro ved at gøre brug af de instrumenter for økonomisk diplomati og de handelspolitiske instrumenter, der findes. På den baggrund bifalder udvalget Kommissionens meddelelse om EU's økonomiske og finansielle system: fremme af åbenhed, styrke og modstandsdygtighed⁽²⁰⁾.

⁽¹⁸⁾ McKinsey Report *How the European Union could achieve net-zero emissions at net-zero cost*, 3. december 2020: Opnåelse af klimaneutralitet kræver investeringer for anslået 28 bio. EUR i rene teknologier og teknikker i løbet af de næste 30 år. Ud af 5,4 bio. EUR skal omkring 1,5 bio. EUR investeres i byggeri (29 %), 1,8 bio. EUR gå til energi (33 %), 410 mia. EUR til industrien (8 %), 76 mia. EUR til landbruget (omkring 1 %) og 32 mia. EUR til transport (under 1 %). Omkring 1,5 bio. EUR (28 %) skal gå til finansiering af infrastruktur for at forbedre energioverførsel og -distribution i alle sektorer.

⁽¹⁹⁾ EUT C 62 af 15.2.2019, s. 73 Handlingsplan for bæredygtig finansiering.

⁽²⁰⁾ COM(2021) 32 final af 19.1.2021, Meddelelse fra Kommissionen til Europa-Parlamentet, Rådet, Den Europæiske Centralbank, Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg og Regionsudvalget <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/DA/TXT/PDF/?uri=CELEX:52021DC0032&from=EN>.

5.34. Det skal kun være tilladt at eksportere sekundære råstoffer, når det giver mening af hensyn til bæredygtigheden. EU bør imidlertid arbejde på at ændre spilleregler og kun tillade eksport af affald, der indeholder værdifulde råstoffer, når det er nyttigt i et bæredygtighedsperspektiv. Mere præcist bør eksport af denne type affald kun ske, når de miljømæssige og sociale standarder og foranstaltningerne til modvirkning af klimapåvirkningerne på bestemmelsesstedet svarer til EU's standarder.

5.35. Det internationale samarbejde i OECD, De Forenede Nationer, WTO og G20 må styrkes henset til industriens fremtidige bæredygtighed og EU's interesse i at have adgang til råstoffer af kritisk betydning. Det er vigtigt for europæiske interessenter, at der sikres lige konkurrencevilkår med andre dele af verden. EU må benytte alle de instrumenter, det har til rådighed, herunder handelsaftaler og strategiske partnerskaber, til at skabe betingelser, der kan fremme EU-joint ventures i tredjelande, der er rige på ressourcer, især i Afrika og Sydamerika, hvilket altid skal ske med respekt for ansvarlig tilvejebringelse og bedste praksis for forretningskik. Det er også meget vigtigt, at landene på det vestlige Balkan bliver en del af EU's forsyningskæde.

Bruxelles, den 25. marts 2021.

Christa SCHWENG
Formand
for Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg
